הלכה · משנה תורה · מפרשים · קונטרס תשובה מיראה · ספר קורבנות

קונטרס תשובה מיראה על משנה תורה, הלכות בכורות

רבי אליהו דוד רבינוביץ תאומים [האדר"ת]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

קונטרס תשובה מיראה על משנה תורה, הלכות בכורות

רבי אליהו דוד רבינוביץ תאומים [האדר"ת]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/קונטרס-תשובה-מיראה-על-משנה-תורה-הלכות-בכורות/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה 38-202611162349v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה טו 4
פרק ו 4
הלכה ה 4
פרק ז 6
הלכה ה 6

פרק א

הלכה טו

ויראה לי שהבכור ניתן לכל כהן שירצה. וכתב ע"ז הכ"מ נראה דהיינו לומר שטובת הנאה לבעלים עכ"ל, והוא תלמוד ערוך בבכורות כ"ז א', דמסיים ובכולם יש בהם טובת הנאה לבעלים וקאי על כל מה שאמר שם בברייתא הכהנים והלוים והעניים והמסייעים בבית הרועים עיי"ש היטב, הרי מבואר להדיא דגם בבכורות טובת הנאה לבעלים ועי' במשנה דערכין כ"ח ב', הבכור בין תם וכו' עיי"ש [ואמנם יש לפרש פי' אחר בדברי הרמב"ם ויבואר אי"ה להלאה בדברינו] ובספרי פרשת נשא בפסוק ואיש את קדשיו לו יהיו ועיי"ש בדברי הרמב"ן ז"ל בפירוש התורה, ובירושלמי פ"ו דדמאי ה"ג, ובנדרים פי"א ה"ג, וסוף פ"ב דקדושין כמבואר בכל זה דבכור טובת הנאה לבעלים עיי"ש היטב ובסוף פ"ד דחלה, שוב מצאתי במהרי"ט אלגאזי בפירקין שהאריך בדברי רבינו אלה.

פרק ו

הלכה ה

מעשר בהמה אסור למוכרו שנא' לא יגאל מפי השמועה למדו שלא יגאל אף איסור מכירה במשמע וכו' ויראה לי שהמוכר מעשר לא עשה כלום ולא קנה לוקח, ולפיכך אינו לוקה כמוכר חרמי כהנים וכו' וכמוכר יפת תואר. ולא זכיתי להבין דברי קדשו דהא תלמוד ערוך הוא בידינו המוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום וכפסחים פ"ט ב', וכן פסק רבינו ז"ל פ"ד ממעילה ה"ח וא"כ ק"ו הדברים למעשר בהמה דאיכא לאו גמור להדיא בתורה שלא ימכר, ואף דכתיב לא יגאל מ"מ כיון שפירשו חז"ל מפי השמועה שהוא כולל גם מכירה הרי הוא כמפורש להדיא, ק"ו דלא מהני מכירתו כלל לעבור על דין תורה, וביותר שכמעט הוא תלי תניא בדלא תניא במה שמסיים רבינו ז"ל והרי הוא כמוכר חרמי כהנים ויפת תואר, באמת לא נמצא בדברי רבינו ז"ל שאינו קונה הלוקח אף שקנה באיסור ובהא דמכירת מעשר בהמה אף לולי קרא דלא יגאל הרי הוא מפורש בדברי חז"ל המוכר עולותו ושלמיו לא עשה ולא כלום, ורבינו ז"ל סיים שם בהל' מעילה ודין תורה שיחזרו הדמים חולין וא"כ מדאורייתא אינו קונה ומכ"ש הכא דאיכא לאו גמור, ולחומר הנושא נראה דעיקר יראה לי דקאמר רבינו ז"ל הוא על הא דמסיים ולפיכך אינו לוקה דכיון דלא מהני על כן אינו לוקה ומה שמביא מחרמי כהנים ויפת תאר היינו דכלי"ל חומרי מתנייתא שכולם שוים בזה.

ובאמת גם זה שאינו לוקה הוא מבואר להדיא בזבחים ט' א', דפריך ואימא שחטיה

לשם [תמורה] תהא תמורה למאי הלכתא למלקא עליה א"נ למיקם עליה בלא ימכר ולא יגאל [ונ"ל דהך לא ימכר טעות הדפוס הוא דבמעשר בהמה לא כתיב לא ימכר וכמבואר בכמה מקומות דמחרמי כהנים הוא דילפינן וכן הוא בתוס' שם וכמ"ש רבינו ז"ל עי' כ"מ] ומדנקט ברישא למלקא עליה והיינו משום תמורה ואח"כ אמר למיקם עליה משמע דהך הקמה הוא רק לאיסורא בעלמא דעובר על הלאו ולא לאלקויי, ואולי גריס כתוס' שם למאי נפק"מ למלקא עליה בלא יגאל [ודע דקשה לי טובא מאי טעמא לא נאמר במעשר בהמה שהדמים יפלו לנדבה כמו בעולות ושלמים כמ"ש הרמב"ם מסוגיא דפסחים שם ומה לי מעשר בהמה מה לי שלמים, כולם הם שלמים וקדשים קלים, ודוחק לומר משום דמעשר בהמה נאכל כולו לבעלים ולאו ממון כהן הוא דמאי ענין ממון כהן להכא דהא אף במוכר עולתו קנסו חז"ל, ובשלמא להרע"ב ור"ש ז"ל בפ"א דמעשר שני ורש"י בבכורות ל"א ב', דאף בעל מום אינו נמכר אתי שפיר קצת דבעל מום אינו קרב לגבוה י"ל דלא קנסינן ליה מהאי טעמא גם בתם, אבל להרמב"ם ז"ל דרק תמים חי אסור למוכרו ולא כשהוא בעל מום וכמ"ש שם הכ"מ טעמו דומיא דתמורה א"כ מאי טעמא לא קנסינן ליה הכא כמו בעולה ושלמים דיפלו מעות הלוקח לנדבה]. ואגב אורחא יש להעיר בדברי רבינו ז"ל מש"כ ויראה לי שהמוכר אינו לוקה וכו' דלכאורה במעשר דכתיב לא יגאל היינו פדייה מן ההקדש כלשון גאולה בכל מקום, שנופל ביותר על הקונה מעל המוכר כמו לא ימכר דחרמים וביפת תאר וכן לא תמכר הארץ לצמיתות ואף דמפי השמועה למדו שכולל ג"כ המכירה, אבל עכ"פ פשט הכתוב הוא גאולה שהוא רק על הלוקח ועל המוכר לא נזכר כלל וממילא די"ל דשניהם עוברים בלאו הזה ורק הקונה עובר יותר במעשר בהמה מביפת תאר וחרמי כהנים, וא"כ היה לו לומר ה"נ בלוקח ומ"ט נקט רק המוכר, ובדוחק גדול י"ל דלא פסיקא ליה מילתא להטיל איסור סתמא על הלוקח דלא שייך היכא כשהלוקח נכרי ואינו מצווה כלל על איסור זה, ואף דודאי ח"ו למסור קדשים לנכרים, אבל מ"מ הלאו דמכירה הוא איסור שוה בין כשנמכר לישראל או לנכרי.

ומ"מ נראה לדברינו ע"פ דברי הפנים מאירות בתשובה שראיתי מובא בשמו דענין אי עביד לא מהני לא שייך רק בהעובר עצמו ולא כשעל ידו בא הענין גם לאחר ואותו האחר לא עבר עבירה, ובמקום אחר הארכתי הרבה על זה בס"ד, והוא נגד דברי המפרשים שכתבו דהא דלא מהני הכא המכירה משום אי עביד לא מהני, ועי' בדרוש וחדוש להגרע"ק איגר ז"ל במס' ר"ה, אבל לפי דברי אתי שפיר דהכא במעשר בהמה האיסור על הקונה כמו על המוכר ושייך שפיר על שניהם אי עביד לא מהני.

אך נראה דגם ביפת תואר דכתיב לא תמכרנה לחוד נמי לא מהני אף משום צד הלוקח וכהא דאיתא בכמה מקומות לא עכברא גנב אלא חורא גנב והיכא דאיכא איסורא קנסינן עי' גיטין מ"ה א', ובכמה מקומות הנרשמים שם וא"כ ה"נ קנסינן ללוקח דעכ"פ הוא ג"כ עבד איסורא שסייע ידי עוברי עבירה ועבר על לאו דלפני עור או לאו דלא יגאל על כן קנסינן לדידיה [וקצת קשה מאי טעמא לא פריך בפסחים פ"ט ב', מאי טעמא קנסינן ללוקח ולא למוכר].

ובענין זה מצאתי דבר חדש בדברי רבינו ז"ל בפי' המשנה פ"ו מתרומות מ"ג, שכתב בהא דהמאכיל אורחיו ופועליו תרומה וכו' העושה עבירה עצמו מלקין אותו והמתעה אותו או מכשילו או מצוה עליו או המסייעו לדבר עבירה בשום פנים ואפי' בדיבור נענש מהשי"ת וכו' אבל עובר על לפני עור לא תתן מכשול אם היה הוא סיבה לעבור העבירה או עובר על הכתוב אל תשת ידך עם רשע אם סייע לאותו עובר ע"כ דברי קדשו המתוקים, ואף כי בחיבורו הל' תרומות לא כתב רק כשעובר על לפני עור בכל זאת בפירושו ברור מלל שהמסייע עובר על לאו דאל תשת ידך עם רשע והמביא הוא עובר על לפני עור וא"כ לוקח יפת תאר וחרמי כהנים ומעשר בהמה וכל דבר האסור במכירתו הרי הוא עובר על לאו דאל תשת, והוא דבר חדש.

ומזה ראיה לדברי התומים סי' ל"ד שהקשה לפסול המסייע לגנב משום אל תשת, והקצוה"ח השיב דחיובו רק משום מזיק [ודבריו נפרכים מדברי הרא"ש בב"ק ומובא בסמ"ע ס"ק י"ד] ולהאמור נהי דחיוב התשלומין משום מזיק אבל מ"מ לפסול לעדות משום אל תשת דזהו ממש לאו דאל תשת לדברי הרמב"ם ז"ל ואולי היינו טעמא דרש"י ע"ז נ"ה ב', דאסור לסייע לנכרי בדבר שמצווה, משום אל תשת כהרמב"ם ז"ל, ועי' מג"א סי' שמ"ז. ואמנם קשה לי טובא דא"כ גם הלוה ברבית הו"ל ג"כ בכלל דאל תשת וכן הסופר ועדים וערב, ומ"מ לא חשביה המשנה בכלל הלאוין בב"מ סוף פ' איזהו נשך, וצע"ג.

פרק ז

הלכה ה

אין מעשרים מן הנולדים בשנה זו על הנולדים בשנה האחרת וכו' ויראה לי שאם עישר בהמה משנה זו על שנה אחרת מעשר מפני חומרת הקדשים שהרי לא הקפידה תורה על מעשר בהמה בפירוש שיהיה שנה שנה. עיי"ש בלח"מ מה שתמה מדברי הגמ' דה"נ בבקר וצאן ולא מצינו שיהא מעשר בדיעבד, ולענ"ד נראה סברת רבינו ז"ל בזה

כהך דפסחים כ"ה א', להכי לא כתב אכילה בגופיה וכו' וה"נ קרוב לסברא זו דמהאי טעמא נלמד בגז"ש ולא בא בפירוש ללמד דרק לכתחילה הדין כן ולא אף בדיעבד.

ומצאתי לס' שי למורא הנדפס מחדש על בכורות העיר לומר דהיינו טעמא דבדיעבד שפיר דמי ולא אמרינן אי עביד לא מהני משום דיליף לה מכל קרבנות הציבור דקיי"ל דצריך להביא מן החדש ומ"מ הוא רק למצוה בעלמא ולא לעיכובא. ולי לא דמי כלל לשם דהכא הלא יש לנו ילפותא מגז"ש להדיא למעשר דגן, וכיון דבמעשר דגן הוא לדיעבד ג"כ מהאי טעמא הכא רק לכתחילה ושם הוא רק להקריב במקדש מן התרומה החדשה וכאן היא לעשר מזה על זה ודאי י"ל דכיון דממעשר דגן ילפינן אפי' לעיכובא הוא.

אבל נ"ל דקושיתו מהא דאי עביד לא מהני לא קשיא דבקדשים לא אמרינן הכי עי' שער המלך בהל' קרבן פסח ובתוס' רע"ק איגר ריש פ"ב דזבחים ומשום דצריך שנה עליו הכתוב לעכב, וא"כ זהו שאמר רבינו ז"ל דכיון דלא הזהירה תורה בפירוש שיהא משנה שנה א"א לומר שהוא לעיכובא ומדלא שנה עליו לעכב על כרחך בדיעבד שפיר דמי, ולפי סברא זו יש לדקדק דא"כ מאי יראה לי דקאמר, אדרבה הרי הוא כמבואר דכיון דצריך שנה עליו לעכב ממילא היכא דלא שנה אינו לעיכובא, וצ"ל דהא חזינן בבקר וצאן דאפי' דיעבד נמי לא, או דכיון דילפינן ממעשר דגן בגז"ש אין גז"ש למחצה ואפי' בדיעבד לא מהני כמו שם דהוא חולין וא"צ שנה לעכב, אך ס"ל לרבינו ז"ל די"ל בזה דון מינה ואוקי באתרא דהתם הוא אף לדיעבד והכא רק למצוה, ורק דבזה יש סתירות בדעת הרמב"ם אם ס"ל דון מינה ומינה או אוקי באתרא, עי' בהגהת ס' דורש לציון ובס' ערוך לנר על סוכה כ"ז א', ומ"מ י"ל דהכא שאני מטעם הנכון שהוסיף רבינו ז"ל דלא נצטווינו בפירוש על זה וצ"ע.

[**ובזה** יש לתרץ קושית הטורי אבן במלואים לר"ה ז' ב', שהקשה לשיטת הרמב"ם ז"ל דאם עישר יצא א"כ מ"ט חשביה משנתנו בהדי ארבעה ראשי שנים, והרי כל דבדיעבד שפיר דמי לא חשיב ליה בהדי ראשי שנים כמ"ש שם ז' א', ולפי תירוצו שם דהא דיצא בדיעבד אינו כדיעבד של הרמב"ם ז"ל, דשם בתרומה חדשה אף לכתחילה מביאין כשאי אפשר בחדש, משא"כ כאן רק בדיעבד גמור הוא שהוא קדוש, א"כ נסתרו דברי השמן למאור שהרמב"ם יליף לה משם, ובודאי א"א לומר כן דבמה מצינו ידחה ילפותא דגז"ש מעצמנו בלא הכרח.

אולם לדברינו תתיישב קושית הטורי אבן ג"כ די"ל דלמ"ד דון מינה ומינה אף במעשר בהמה הוא לעיכובא, א"כ י"ל דרבי סותם המשנה ס"ל דון מינה ומינה, וא"כ שפיר הו"ל ארבע ראשי שנים דאף בדיעבד הוא לשנה שנה, אך עי' מנחות ס"ב א', י"ל דתלי

בפלוגתא דשם בדעת רבי דלרב חסדא ורב המנונא ס"ל דון מינה ואוקי באתרא ולרב פפא ס"ל דון מינה ומינה, וא"כ תירוצנו אתי שפיר רק לר"פ ולר"ח צ"ל כדברי הטורי אבן].

ולפי הנראה מלשון הרמב"ם ז"ל כוונתו ברורה דלא דמי מעשר בהמה למעשר דגן, דבמעשר דגן החיוב להפריש כל שנה ושנה דהא אסור לאכול בלא הפרשה, ובעל כרחו יאכל ובע"כ יפריש, א"כ ניתן לומר מצד הסברא דהוא לעיכובא ג"כ כמו שהוא באמת, משא"כ במעשר בהמה דאין חיוב להפריש כל שנה בפני עצמה מחדש ויכול הוא אף לכתחילה להפריש מכמה שנים בבת אחת ובלבד שלא יפריש משל שנה זו על של שנה אחרת על כן הסברא נותנת שאינו לעיכוב.